Migration, Diaspora and Nation Building

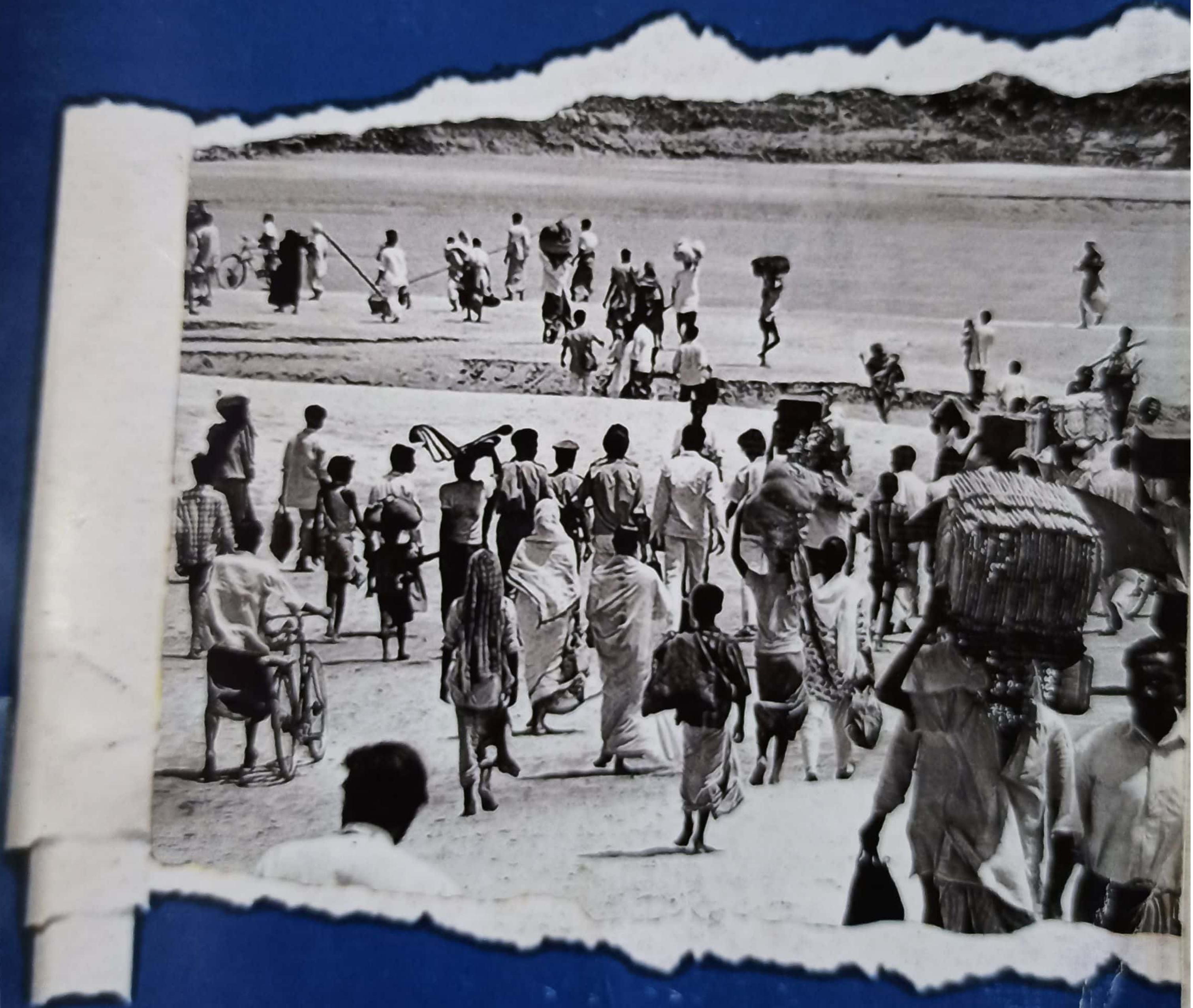

Editor
DR ABUL FOYES MD MALIK

Scanned with CamScanner

Content :

- Refugee Issue in Arunachal Pradesh/Dr. (Mrs.) Anga Padu/9
- Endangered Lingo identity of Telugu Diasporain Assam Tea Gardens- A qualitative study/ Dr. Anand Kumar Pal/13
- Diaspora in Indian Fiction: A Study of Amitav Ghosh's 'The Shadow Lines'/Ananya Hazarika/18
- Displacement and Identity-Crisis: A Study of Anita Desai's *Baumgartner's Bombay*/Dr. Anita Konwar/22
- Diaspora and Transnationalism/Arpan Mandal/26
- Migration: A Boon and A Bane/Ashish Haloi/32
- The Troubled Self: Reclaiming Identity in Meena Alexander's Poems / Benedicta D. Sangma/38
- Gender Budgeting- A tool of Women empowerment: Trends and prospects in Assam/Bharat Bonia/41
- Impact of Remittances on Education and Economic Development/Bikashita Borah/46
- Naming, Unnaming and Renaming in Salman Rushdie's Memoir *Joseph Anton*/Cameelia Irin/51
- Studying Indian Diasporic consciousness through the book, 'Interpreter of Maladies' by Jhumpa Lahiri/Darakhshan Niyaz/55
- Role of Indian Diaspora in economic development: special reference to gulf countries/Dipali Kisku/59
- Salman Rushdie's novel *Midnight's Children* as an allegory of Modern India/Dipankar Satola/65
- Loss of Identity and Alienation in the Indian Diasporic Writings in English/Gideon Lalchhuanawma Faihriem/69
- Role of Indian Diaspora in India-Africa Relations/Hasmin Ahmed/72
- Causes of Migration in India: A Critical Analysis/Himanshi Babbar/78
- Human Trafficking and its influence on cross Border Migration to West Bengal from Bangladesh, Nepal, Bhutan and Neighbouring Countries/Dr. Ipsita Haldar/84
- Illegal Immigration of Bangladeshis in Assam: Issues and Challenges/Jayashree Baishya/88
- Diasporic Literature Reflecting upon the issues of Migration, Identity Crisis, Multiculturalism and Globalization in John Maxwell Coetzee's Novel Disgrace and Youth/Jimpy Dutta/94
- The Manipuri Diaspora of Assam : A Historical study with reference to the Ahom Period/ Jinti Tamuly/98
- Linkage of Migration, Urban Poor and Informal Sector: A Study in Dibrugarh District/ Kamalika Hazarika/102

Scanned with CamScanner

- Socio Economic Impacts of Immigration on the Economy and life of Assam/ Karuna Phukan/108
- A Study on Migration and Its Impact on Children's Lives with Special Reference to Sonitpur District/Krishnajyoti Nath/113
- Illegal Immigration from Bangladesh and its Impact on Assamese Society/Monoranjan Neog/119
- A study on an impact of Diaspora in Global Economic Development/Mousumi Dutta/124
- The History of Migration of Tea Tribes into Assam During Colonial Period/Navajit Saikia/128
- A Narrative of Relentless Struggles of the Indian Origin Tamils in Sri Lanka/Navaneeta Deori/131
- Memory, Postmemory and Diaspora : A Study of the Generational Impact of Trauma and Migration through Meena Alexander's *Nampally Road* and Mira Jacob's *The Sleepwalker's Guide to Dancing*/Nawab Tabassum Yasmin/137
- Negotiating Displaced Identities and Trauma in the novels of Michael Ondaatje/Nilakshi Moran/141
- Impact of Migration on Natural Resources and Environment of Assam/Niminita Saikia/146
- Trend of Diaspora in Southern Asia/Pallab Changkakoti/151
- Diasporic overview in Indian English Writings/Phanindra Prasad/156
- Illegal Immigrants and Refugees/Pinky Biswash/161
- Quest for Identity in Salman Rushdie's "Midnight's Children/Pooja Bhuyan/166
- Illegal Migration and Identity Crisis in Assam/Pooja Sharma/170
- Socio-Economic and Political Consequences of Illegal Migration into Assam from Bangladesh/Porismita Chutia/175
- Migration of the Tea garden laborer in Assam and their problems and prospects/Pranami Laskar/180
- Diaspora, Transnationalism as a canon for Nation Building in Globalization/Rahul Doley, Indrajit Pegu/184
- Diaspora in the Globalization Discourses/Rupali Boro/187
- Living in an Age of Precariousness: A Close Reading of Two Narratives of Displacement in Syria/Sania Wahid/192
- Post-mortemming the Poetics of Diasporic Essentialization (With reference to male Indian Diasporic Writers)/Sankar Biswas/196
- Locating the identity of "the angel in the house" : a Reading of Bharati Mukherjee's *Wife* (1975)/Seema Devi Yein/201
- Migration and marginalization : Inside-outsider dichotomy in Siddhartha Deb's The Point of Return/Ali Ahmed/205
- Diasporic Dis/location: A study of Chitra Banerjee Divakaruni's *The Palace of Illusions* and *Oleander Girl*/Shatabdi Ganguly Mandal/209
- Maping the Diasporic Identity in Jhumpa Lahiri's short stories from the Unaccustomed Earth/Shubhajit Chowdhury/213
- ILO Protocol on Combating Forced Labour/Shweta Devi Chauhan/217

Scanned with CamScanner

- Inter State Migration and Unorganized Sector of Assam : Issues and Challenges/Sivanath Chutia/222
- Behind the ties that bind : Diaspora Making and Nation Building in India/Smitarini Chamuah/227
- Analysing the silent echoes for Hiraeth in the narratives of Jhumpa Lahiri/Shilpi Priya Saikia/233
- Illegal Migration, Border Security and Territorial Disputes with special Emphasis on Illegal Immigration from Bangladesh/Shivam Gaur/238
- Amitav Ghosh's "The Shadow Lines": Exploring the Diasporic Experiences/Sultana Rezuwana Yashmin/243
- Diaspora and Identity in Jhumpa Lahiri's *The Namesake*/Urvashi Chetia/247
- Conundrum of 'Home' in Diasporic Perspective with reference to Jhumpa Lahiri's *Unaccustomed Earth*/ Upasana Handique/251
- Analyzing the Inter-State Migration in India/Udeshna Buragohain/256
- In Search Of Home: Cultural Conflict & Identity Crisis In Michael Ondaatje's Novel *The English Patient*/Tinny Saha/260
- Hindu Diaspora in James Cameron's *Avatar*/Suvam Nath Sharma/264
- Statelessness. The Plight of People Who Do Not Belong To Any Country. A Critical Analysis/ Syed Badrul Ashad/269
- The Metaphor of House in the Context of Diasporic Displacement in V.S. Naipaul's *A House for Mr. Biswas*/Chitra Pegu/274
- The Indian 'Nepalis'-Quest for Identity/Sheela Sharma, ArpanJyoti Gogoi/278
- The Politics of 'Home' in Shobha Narayan's *Return to India*/Akhayarika Parasar/282
- Importance of Indian Costumes in Outside India: An Analysis of Indian Diaspora/Akashi Boruah/286
- Tourism-Related Employment and Migration : A Study in Assam/Dhiren Saikia, Anshumi Dutta/290
- Exploring Diasporic Literature With Special Reference to *The Shadow Lines* and *The Circle of Reason* by Amitav Ghosh/Priya Das, Swati Chakraborty/296
- Transformational Approach Towards Shifting Cultivation/Masuma Ahmed/301
- Issues of Illegal Migration in Assam: An Inquiry into the Socio-Economic and Political Impact of Immigration from Bangladesh/Nagendra Nath Gogoi/306
- Are People Moving out of Jhum Cultivation? From the Perspective of North East India/ Arnob Paul/309
- Immigration and the Demographic Shift in Post-1971 Assam/Jyotshna Rahang/314
- Diasporic Identity and Kamala Markandaya's novels : A Select Study/Ritamoni Chutia/319
- Recognising the Human Rights of Female Sex Workers in India: Moving from Prohibition to Discrimination/Varuna Chakraborty/324
- A Conceptual Framework of Diaspora and its Challenges/Himashree Baruah/328

Scanned with CamScanner

- Cultural Confrontation of Diaspora in Jhumpa Lahiri's *The Namesake*/Tridhara Bardoloi/333
- Reinterpreting the Concept of Home and Constructing Women Identity in Anita Nair's *Ladies Coupe* /Rashmita Devi/337
- Identity Crisis and Diasporic Consciousness in Jhumpa Lahiri's The Namesake/Sarah Lalsiemrem Pulamte/341
- A Study on Migration and its Effect in Present day Scenario /Akashi Baruah/344
- Migration and language: their inter-relation, opportunities and challenges in nation building with special reference to the state of Assam/Angshu Bikash Hazarika/348
- A Study on the Economic Aspects of Migration-Evidence from India/Chumki Handique/353
- Diaspora – India and World/Dr. Debasish Bhattacharjee/359
- Diaspora: Journey towards self-realization & self-recognition/Kasturi Chakraborty/362
- Role of Remittances in India's Economic Development/Manisha Das/365
- Religious aspects in the writings of Indian Diasporic writers/Manjusha Kausik Duarah/369
- Diaspora and Immigration Policies/Md Yahiah/373
- Internal Labour Migration in India: an Issue to be Addressed/Pallabi Bharali/378
- An Enquiry of Diasporic Figures in Monica Ali's *Brick Lane*/Sanjib Das/384
- Politics of Migration/Shailendra Pratap Singh/387
- Matrix of Diaspora: A study of Kiran Desai's novel/Md. Wahidur Rahman/393
- An influx of illegal migration from Bangladesh : A Threat to India/Kaushik Chetia/396
- Impact of Migration on the Education of Children/Bichitra Pegu/401
- Immigration in Assam: A Historical Outlook/Dr. Dhiraj Bhusan Sarmah/405
- Impact of Immigration in colonial Assam/Dipu Sarmah/411
- Immigration and Multiple Dislocation in South Asian-American Diaspora Fiction/Dipak Kumar Doley/415
- অসমৰ জাতীয় জীৱনত মিছনেৰীসকলৰ ভাষিক অৱদান/চয়নিকা ৰাজখোৱা/৪১৯
- বরপেটা জেলার চর অঞ্চলে প্রচলিত ছড়া ঃ একটি সংক্ষিপ্ত অধ্যয়ন/ড° আনন্দ ঘোষ/৪২৫
- অসমৰ পৰ্যটন উদ্যোগৰ বিকাশত প্ৰবাসী ভাৰতীয় সকলৰ সাম্ভব্য অৱদান ঃ এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন/দীপ্তি দাস/৪৩১
- খ্ৰীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলৰ অসমলৈ আগমন আৰু অসমীয়া সাহিত্য ঃ এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন/লতিকা শইকীয়া/৪৩৪
- অসমীয়াৰ অস্তিত্ব শংকা ঃ এক সাম্প্ৰতিক চিন্তা/ড° মণিমালা দেৱী/৪৩৭
- অসমলৈ আহোমসকলৰ প্ৰব্ৰজন আৰু তেওঁলোকৰ অনন্য অৱদান 'বুৰঞ্জী'ৰ গদ্যশৈলী ঃ এটি আলোচনা/মীনাক্ষী দত্ত বৰ্মন/৪৪৩
- ÅBzaè çã‹¼è azçã ˆØ × azçã ˆØ · zÚ0 · z Öç× · z/A0ÚçA ¼BÚz/450
- प्रवासी हिन्दी साहित्य में भारतीय संस्कृति: अभिमन्यु अनत के उपन्यासों के खास संदर्भ में/दिनेश कुमार प्रसाद/454
- 'लाल पसीना' उपन्यास में गिरमिटिया मजदूरों का संघर्ष : एक अध्यन/सरोज प्रसाद/457

◆◆◆

Scanned with CamScanner

प्रवासी हिन्दी साहित्य में साहित्यकारों की भूमिका

जोनटि दुवरा
असिस्टेन्ट प्रोफेसर, हिन्दी विभाग, गोलाघाट वाणिज्य महाविद्यालय, गोलाघाट

प्रवासी हिन्दी साहित्य क्या है? :

हिन्दी में प्रवासी साहित्य नवयुगीन साहित्यितक विमर्श है। हिन्दी में इसका आरंभ प्रेमचंद ज़ी ''यही मेरी मातृभूमि है'' (1908) और ''शूद्रा'' (1926) के कहानियाँ से माना जाता है। भारतीय प्रवासियों के अधिकारों की लड़ाई महात्मा गाँधी ने दक्षिण अफ्रीका से आरम्भ किया। इन कहानियों में अमेरिका से लौटे भारतीय प्रवासी तथा मॉरिशस ले जाए गए भारतीय बंधुआ मजदूरों की कहानियाँ है। भारतीय प्रवासियों के अधिकारों की लड़ाई महात्मा गाँधी ने दक्षिण अफ्रिका से आरंभ किया। हिन्दी साहित्य में मॉरिशस के अभिमन्यु अनत का नाम सर्वोपरि आता है। इन्होंने साहित्य की विभिन्न विधाएँ कविता, कथा साहित्य आदि की रचनाओं से प्रवासी साहित्य को समृद्ध किया है। इनके 'लाल पसीना' उपन्यास बहुत ही चर्चित उपन्यास है। इसमें भारतवासी की वेदनाओं का चित्रण बहुत मर्मस्पर्शी है। इसके बाद अमेरिका, इंग्लैड आदि देशों में हिन्दी साहित्य के विकास में डा० लक्ष्मीमल्ल सिंधवी का नाम सर्वोपरि है। डा० सिंधवी ने इंग्लैंड में भारतीय उच्चायुक्त रहते हुए भारतरत्न श्री अटल विहारी बाजपेयी की एक कवि सम्मेलन कराया। इसके अतिरिक्त इंग्लैंड में प्रवासी साहित्य के विकास श्रीमती शैल अग्रवाल पदमेश गुप्त, तितिक्षा शाह, कृष्ण कुमार, तेजेन्द्र शर्मा, दिव्या माथुर आदि ने अपनी रचनाओं से अहम भूमिका निभाई हैं। श्रीमती अग्रवाल लेखती नाम्नी ई पत्रिका का सम्पादन भी करती हैं। इसी प्रकार के प्रयास अमेरिका में गुलाब खण्डेलवाल, सुषम वेदी, अंजना संधीर, उषा प्रियम्वदा आदि ने की है। डा० अंजना संधीर ने प्रवासिनी के बोल शीर्षक से अमेरिका में रह गए भारतीयों की कविताओं संपादन एवं अमरीका हड्ड्यों में बस जाता है, शीर्षक कविता संग्रह में भारतीयों की गतिविधियों का चित्र प्रस्तुत किया है। कानाडा में श्रीमती स्नेह ठाकुर आदि रचनाकार अपनी रचनाओं से प्रवासी साहित्य को समृद्ध कर रहे है। श्रीमती स्नेह ठाकुर कानाडा से वसुधा नाम्नी पत्रिका का सम्पादन भी करती हैं। सूरीनाम त्रिनिडाड आदि देशों में हरिशंकर, आदेश, हरिदेव सहलु आदि ने हिंदी भाषा, साहित्य और संस्कृति के प्रचार-प्रसार के लिए महत्वपूर्ण कार्य किया है। प्रवासी भारतीयों के हिन्दीं साहित्य में अमेरिका, इंग्लैंड, कानाडा, अस्ट्रेलिया, नीदरलैंड, नार्वे, डेनमार्क आदि देशों में भारतीय प्रवासियों की पहली पीढ़ी का साहित्य आता है। ये लोग अपने बेहतर जीवन और शिक्षा के लिए इन देशों में गए और अपने हिन्दी प्रेम के कारण, हिन्दी को अपनी अभिव्यक्ति की भाषा बनाया। इस पकार ये दो भिन्न धाराएँ प्रवासी भारतीय की संवेदना एवं चेतना का व्यापक परिदृश्य प्रस्तुत करता है।

प्रवासी साहित्य का संबध प्रवासी लोगों द्वारा लिखें साहित्य से है। प्रश्न उठता है ये प्रवासी लोग कौन हैं और इनके साहित्य की विशेषता अथवा सुंदरता क्या है, ठुसी से जुड़ा है इस साहित्य का स्वरुप और सौन्दर्यशास्त्र।

आजकल साहित्य में कई विमर्श प्रचलित है। स्त्री विमर्श, दलित विमर्श की भांति इधर प्रवासी विमर्श ने भी जगह बनाई है। प्रवासी विमर्श की विशेषता यह है कि इसके अंतर्गत रचनात्मक साहित्य अधिक लिख गया है, इसके आलोचनात्मक पक्ष पर अनाबल नहीं दिया गया है।

कमलेश्वर ने प्रवासी साहित्य पर टिप्पणी करते हुए कहा था कि ''रचन अपने मानदंड खुद तय करती है, इसलिए उसके मानदंड बनाए नहीं जाएंगे। उन रचनाओं के मानदंड तय होंगे।'' प्रवासी लोगों की 3 श्रेणियाँ बनाई

Scanned with CamScanner

Migration, Diaspora and Nation Building

PUBLISHED BY : SWAGATA PRAKASHAN, GUWAHATI &
DR ABUL FOYES MD MALIK, DEPT. OF BENGALI
DIGBOI MAHILA MAHAVIDYALAYA
DIGBOI- 786171

FIRST PUBLISHED : MAY, 2020

EDITED BY : DR ABUL FOYES MD MALIK
DEPT. OF BENGALI
DIGBOI MAHILA MAHAVIDYALAYA

COVER DESIGN : EDITOR

PRICE : 800/- (RUPEES EIGHT HUNDRED ONLY)

PRINTED BY : SUN BEAM OFFSET
SANKARDEV PATH, RUPNAGAR, GUWAHATI- 781032

ISBN : 978-93-84313-62-4

No part of this book may be reproduced or transmitted in any from or by any means, electronic or mechanical, recording or by any information, storage and retrieval system without prior permission in writing from the publisher.

The views and research findings provided in publication are those of the author's only and the editors are in no way responsible for its content.

Scanned with CamScanner

স্মৃতিগ্ৰন্থ

দয়ানিধি

DAYĀNIDHI দয়ানিধি

শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ সংঘ

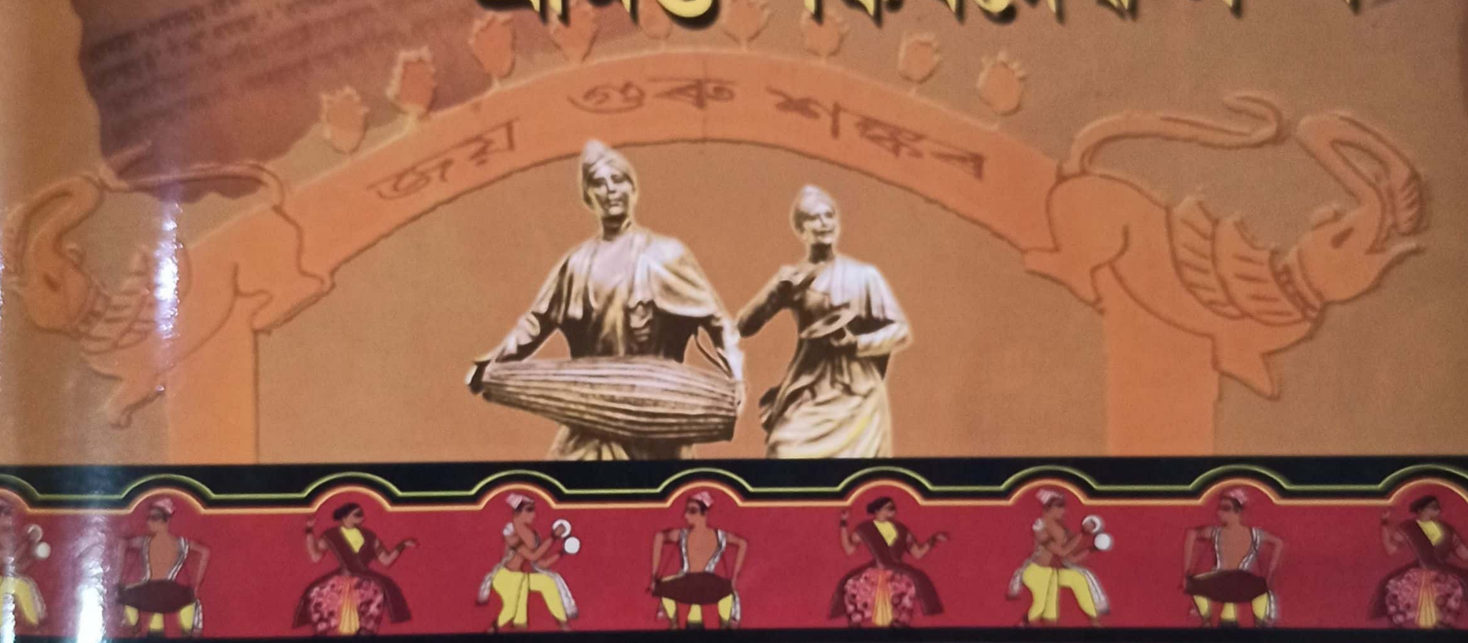

৮৯ সংখ্যক বাৰ্ষিক অধিৱেশন

৫, ৬, ৭ আৰু ৮ ফেব্ৰুৱাৰী, ২০২০ খ্ৰীষ্টাব্দ

'বিশ্ব-ঐতিহ্য কাজিৰঙা সমন্বয় ক্ষেত্ৰ'

দিহিঙীয়া-মহুৰাপথাৰ, কমাৰগাঁও, বোকাখাত

গোলাঘাট, অসম

Scanned with CamScanner

বিষয়-বিন্যাস

স্মৰণীয়-বৰণীয়

- কীৰ্ত্তনত অসুৰ বধ — বাগ্মীবৰ নীলমণি ফুকন — ১
- প্ৰেত আৰু প্ৰেতকাৰ্য — সোণাৰাম চুতীয়া — ৩
- তিমিৰ ফাঁৰিয়া বাজ ৰবিৰ কিৰণ — অচ্যুত কৃষ্ণ মিশ্ৰ — ৬
- এটি প্ৰাচীন মুদ্ৰণ-যন্ত্ৰৰ একশৰণ নামধৰ্মৰ প্ৰতি সেৱা — ক্ষীৰোদ কুমাৰ গোস্বামী — ৯

ধৰ্ম-দৰ্শন

- বেদান্তৰ ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসা — বিপিন চুতীয়া — ১২
- শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ ৰচনাৱলীত বেদৰ প্ৰসঙ্গ — কৈলাস দাস — ১৮
- গুৰু মাহাত্ম্য — ড° ফণীভূষণ দাস — ২৩
- ঈশ্বৰ কণা, আত্মা, ভক্তি, ধৰ্ম আৰু আধ্যাত্মিকতা — ড° চৌধুৰী নাথ শইকীয়া — ২৯
- মানসিক সংস্কাৰ আৰু উত্তৰণত মহাপুৰুষীয়া ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ — ড° যতীন চুতীয়া — ৩৩
- 'নাম অপৰাধ'ৰ তাৎপৰ্য বিচাৰ — সুহাগমণি বৰ্মন — ৩৭
- প্ৰাক্ শঙ্কৰী অসমত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ঐতিহ্য — চন্দ্ৰ হাজৰিকা — ৪২
- কৃষ্ণস্তু ভগৱান স্বয়ম্ — উমেশ বড়া — ৪৪
- নিৰ্গুণ ভক্তিৰ সাধনা ঃ ভক্তি ধৰ্মৰ ঈপ্সিত লক্ষ্য — ড° দেৱজ্যোতি ভূঞা — ৪৭
- অসমৰ জাতীয় জীৱনত নামঘৰৰ স্থান — ভৱেন্দ্ৰনাথ ডেকা — ৫৫
- মানসিক প্ৰশান্তি আৰু ধৰ্মগ্ৰন্থ অধ্যয়ন — প্ৰীতিমা ৰাজখোৱা — ৫৯
- ভাৰতৰ বিভিন্ন স্থানত ভক্তি আন্দোলনৰ প্ৰসাৰতা আৰু নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম — কল্পনা বৰা দত্ত — ৬২
- ধৰ্ম আৰু ঈশ্বৰ বিশ্বাস — নিজৰা শইকীয়া — ৬৯
- বিষ্ণু বৈষ্ণৱৰ কিঞ্চিতেকো নাহি ভেদ — নগেন্দ্ৰ নাথ বৰুৱা — ৭১
- ভজনীয় দেৱ কৃষ্ণ — বিমল চন্দ্ৰ বুঢ়াগোহাঞি — ৭৩
- সামাজিক ৰূপান্তৰ আৰু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ — ড° লক্ষ্মীনন্দন বৰা — ৭৮
- সমন্বয়ৰ দৃষ্টিৰে শঙ্কৰ গুৰু আৰু আজান পীৰ — চৈয়দ আনিচুৰ ৰহমান — ৮০
- শঙ্কৰাচাৰ্য আৰু মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ — ইনু হাজৰিকা — ৮২
- ধৰ্ম, সমাজ আৰু আধ্যাত্মিক শিক্ষা — অচ্যুৎ কৃষ্ণ কলিতা — ৮৫
- ভগৱদ্ ভক্তি আৰু হৰিনামৰ মাহাত্ম্য — নৰেন্দ্ৰ নাথ হাজৰিকা — ৮৭

সাহিত্য

- মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱ আৰু অসমৰ সাহিত্য-সংস্কৃতি — ভৱ প্ৰসাদ চলিহা — ৮৯
- ভাৰতবৰ্ষৰ জাতীয় জীৱনত ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰতৰ প্ৰভাৱ — শোভন চন্দ্ৰ শইকীয়া — ৯৩
- জলনিধিজা ধৱ ধাতা — ড° বসন্ত কুমাৰ গোস্বামী — ৯৮

Scanned with CamScanner

দয়ানিধি

■ মহাভাৰত অনুবাদ প্ৰসংগত কবি ৰাম সৰস্বতী	বোধেশ্বৰ কাকতি	১০০
■ সংহতিৰ প্ৰতীক মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ চিন্তাধাৰাৰ প্ৰাসঙ্গিকতা	সুৰেন্দ্ৰ মোহন হাজৰিকা	১০৩
■ হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যানত বিষ্ণুৰ মাহাত্ম্য	মনোজ কুমাৰ দেওৰজা	১০৭
■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ মূল্যবোধৰ শিক্ষা	যুগল বৰগোহাঁই	১১৪
■ ভাৰতৰ সংবিধান আৰু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ সংবিধান	ডাঃ অজিত বৰুৱা	১১৭
■ মধ্যযুগৰ অন্যান্য ভাৰতীয় লোক নাট্যানুষ্ঠানৰ লগত অঙ্কীয়া নাটৰ সাদৃশ্য	ভাৰতী হাজৰিকা	১১৯
■ ভক্তি আন্দোলন আৰু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ	ড° দীপশিখা কলিতা	১২২
■ অঙ্কীয়া শৈলীত ৰচিত অসমৰ সংস্কৃত নাট	ড° ইন্দিৰা শইকীয়া বৰা	১২৪

সংস্কৃতি

■ উজনি অসমৰ ঢোলৰ পৰিবেশ্য কলা কৃষ্ণ সংস্কৃতি প্ৰধান	দণ্ডেশ্বৰ বৰুৱা	১৩২
■ মহাপুৰুষ দুজনাৰ গায়নশৈলী	অজিত কুমাৰ বৰা	১৪১
■ আহোম ৰাজত্বকালত শঙ্কৰী গীত-নৃত্য-নাটৰ চৰ্চা	নিজৰা ডেকা বৰা	১৪৫

সমাজ

■ সতী শান্তি ৰাধিকা আৰু প্ৰাসংগিকতা	লতিকা শইকীয়া, ভাৰত বনিয়া	১৪৮
■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ, এক শৰণ নামধৰ্ম আৰু মিচিং জনগোষ্ঠী	সুৰেণ বড়ি	১৫২
■ মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয় ঃ বিকাশৰ পথত অবিৰত যাত্ৰা	ড° কন্দৰ্প কুমাৰ ডেকা	১৫৭
■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সংঘৰ থ্ৰিফ্ট এণ্ড ক্ৰেডিট কো-অপাৰেটিভ চ'চাইটি লিমিটেড	হৰেন্দ্ৰ বৰা	১৬৪
■ অন্ধবিশ্বাস, পৰম্পৰা আৰু কু-সংস্কাৰমুক্ত মিচিং সমাজত নব্য চিন্তা-চৰ্চাৰ উন্মেষ	যোগেশ লয়িং	১৬৬
■ শঙ্কৰদেৱৰ আদৰ্শৰে অনুপ্ৰাণিত মিচিং সমাজ	বিজু বৰি	১৬৯

শিশু-যুৱ-আইমাতৃ

■ শিশুৰ চৰিত্ৰ গঠনত আধ্যাত্মিক শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা	অৰবিন্দ দত্ত	১৭৫
■ শিবি ৰজাৰ সাধু পঢ়ি বোলা হয় হয়	সুৰেন্দ্ৰ নাথ দত্ত	১৭৮
■ শিশুৰ চৰিত্ৰ গঢ় দিয়াত আই-মাতৃৰ ভূমিকা	মামণি চলিহা	১৮০
■ শিশুৰ শাৰীৰিক, মানসিক উৎকৰ্ষ সাধনত সাত্ত্বিক আহাৰ আৰু মাতৃৰ কৰ্তব্য	ডাঃ পুণিৰাম পাতৰ	১৮৩
■ কিশোৰী কন্যাৰ স্বাস্থ্য আৰু সামাজিক দায়বদ্ধতা	ডাঃ বিদ্যাৱতী দাস	১৮৬
■ অপসংস্কৃতি প্ৰতিৰোধত যুৱ সমাজৰ ভূমিকা	ভৱেন দুৱৰী	১৮৯
■ জাতীয় সাজ-পাৰ আৰু আইসকলৰ ৰুচিবোধ	অন্নদা শইকীয়া	১৯১
■ গুৰুজনাৰ জীৱন আৰু সৃষ্টি-কৰ্মত সংপৃক্ত মহীয়সী নাৰী	বৰদা শইকীয়া	১৯৪

Scanned with CamScanner

সূচীপত্ৰ

ইংৰাজী শিতান

Origin and Growth of Assamese Drama : *Ankiya Nat*	Dr. Pona Mahanta	২০৫
On the Main Pursuits of the Saint's Religious Philosophy	Anjana Chaliha	২১৪
Onomastics in Pilgrimages of Sankardeva	Sarat Kumar Phukan	২১৭
Understanding Sankaradeva's Concept of Devotion : A Study in Kirtan Ghosa	Dr. Shakuntala Bora	২৩১
Sankardeva: Whether a Sociologist or not	Dr. Jyoti Prasad Saikia	২৩৯
A Healthy Life Style : Hidden in the Narrative of Neo Vaishnavite of Srimanta Sankardeva	Ananya Barua	২৪৩
SreeSree Sankardeva and His *Cihna-yatra*	Gitali Saikia	২৫০

হিন্দী শিতান

ब्रह्म और श्रीमंत शंकरदेव	हेमभाई	২৫৭
श्रीमंत शंकरदेव और वैष्णव युग : एक अवलोकन	जोनटि दुवरा	২৬০
श्री मतं शंकरदेव के साहित्य में समाज दर्शन	विष्णु कमल तामुली	২৬৬
दिगंत स्पर्शी चेतना के महान संवाहक श्रीमंत शंकरदेव	नवारूण वर्मा	২৬৯
नामघोषा – सार : रत्नों की खान	कांचनबहन	২৭৫
नामघोषा : असम प्रदेश की अमूल्य निधि	उषाबहन	২৭৯
शंकरदेव की समन्वय दर्शन समाज के लिए अपूर्व निदर्शन	जीना बरुवा	২৮২
राष्ट्रीय ऐक्य संस्कृति की रक्षा के लिए कृष्ण संस्कृति की भूमिका	चन्द्र हाजरिका	২৮৫
श्रीमंत शंकरदेव का तीर्थभ्रमण	देवेश्वर बरा	২৮৭

বোকাখাত দৰ্পণ

বোকাখাত জিলাৰ (মহকুমা) ভৌগোলিক অৱস্থান, আৰ্থ-সামাজিক স্থিতি আৰু দিহিঙীয়া-মহুৰা পথাৰৰ আশেপাশে	শোভন চন্দ্ৰ শইকীয়া	২৯৩
শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সঙ্ঘ, বোকাখাত জিলা শাখা	ভাগৱতী প্ৰসাদ দাস	৩০৭
স্বাধীনতা সংগ্ৰামত বোকাখাত তথা গোলাঘাটৰ ছহিদ	চিদানন্দ শইকীয়া	৩৩৪
স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ বৌদ্ৰনীলিমাত মহুৰা মৌজা	মহেন্দ্ৰনাথ হাজৰিকা	৩৩৭
জাতীয় আন্দোলনত ৰঙামাটি মৌজাৰ অবদান	সুৰেণ গগৈ	৩৪২
স্বাধীনতা সংগ্ৰামত বোকাখাতৰ চাহ জনগোষ্ঠীৰ বীৰ ছহিদ বেজা বাউৰী আৰু মুক্তি যোদ্ধাসকল	চাক্কিৰাম মাহত্ব	৩৪৭
কিংবদন্তিৰ জোনাকত কাজিৰঙা আৰু বোকাখাত	নিজৰা বৰঠাকুৰ	৩৫১

Scanned with CamScanner

■ মহুৰামুখৰ বোকাভাওনা	মহেশ্বৰ শইকীয়া	৩৫৬
■ ঐতিহাসিক 'নুমলীগড়'	মহেন শইকীয়া	৩৫৮
■ যিসকলৰ ত্যাগ আৰু শ্ৰমেৰে ধন্য 'কাজিৰঙা'	ৰিণুমণি শৰ্মা	৩৬২
■ বোকাখাত মহকুমাৰ নৱ-বৈষ্ণৱ সাহিত্য চৰ্চাৰ বেঙনি	পবিত্ৰ বৰবৰা	৩৬৬
■ কবিতাৰ পথাৰত বোকাখাত	মনালিছা শইকীয়া	৩৭০
■ সাহিত্যৰ পথাৰত বোকাখাতৰ উজ্জ্বলতা	কল্পনা চেতিয়া	৩৭৫
■ বোকাখাত মহকুমাৰ চাহ-জনগোষ্ঠীৰ সাহিত্যসেৱীসকল	নিবেদিতা তাঁতী বাঢ়ৈ	৩৮৩
■ বোকাখাতৰ সমাজ-জীৱনলৈ মুছলমানসকলৰ অৱদান	ৰফিউল হুছেইন (আনিচ)	৩৮৫
■ কমাৰগাঁও মহুৰাত শিল্পীৰ সন্ধানত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা	ৰেখা ফুকন	৩৮৯
■ বোকাখাত মহকুমাৰ লোকবাদ্য ঢোলৰ সেৱক আৰু তেখেতসকলৰ অৱদান	ধনেশ্বৰ শইকীয়া	৩৯২
■ বিভিন্ন বিষয়ত বোকাখাত মহকুমাত বৰ্তমানলৈকে অনুষ্ঠিত হোৱা সদৌ অসমভিত্তিক অনুষ্ঠানসমূহ	চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়া ডেকা	৩৯৫
■ মহুৰা মৌজাৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠানসমূহৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ	চন্দ্ৰকান্ত দাস	৪০০
■ আলামিৰ স্থিতি আৰু অঙ্কীয়া ভাওনাৰ পৰম্পৰা	নগেন ফুকন	৪০৬
■ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ 'জয়মতী'লৈ বোকাখাতৰ অৱদান	সুবৰ্ণ শইকীয়া বৰদলৈ	৪০৯
■ কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান আৰু ইয়াৰ সংৰক্ষণত স্বেচ্ছাসেৱী অনুষ্ঠানৰ ভূমিকা	গীতাঞ্জলি কলিতা	৪১৫
■ কমাৰগাঁও আৰু মহুৰা অঞ্চলৰ শিক্ষানুষ্ঠানসমূহৰ অৱদান	মহেশ্বৰ ৰবিদাস	৪২২
■ শৈক্ষিক দিশত বোকাখাত	*সম্পাদনা সমিতি*	৪২৬
■ কমাৰগাঁও মহাবিদ্যালয় ঃ চমু অৱলোকন	ড° বিজুলী বৰচেতিয়া	৪২৮
■ বোকাখাতৰ চাহ-জনগোষ্ঠীৰ কলাকৃষ্টিৰ জগতলৈ অৱদান — এটি বেঙনি	পংকজ কালিন্দী	৪৩১
■ বোকাখাত মহকুমাৰ নেপালী সমাজ	পদ্মকেশৰ ছেত্ৰী	৪৩৪
■ ক্ৰীড়া ক্ষেত্ৰত বোকাখাত ঃ এক চমু আভাস	সুবোধ বৰা	৪৩৭
■ বোকাখাতৰ প্ৰয়াত লেখক সমাজ	অনুপ তামুলী	৪৪১
■ বোকাখাতৰ শৈক্ষিক জগত ঃ মাৰোৱাৰী জনগোষ্ঠী — বিহঙ্গম দৃষ্টি	ড° বাবুলাল মোৰ	৪৪৫

অন্যান্য

■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সঙ্ঘৰ বোকাখাত জিলা শাখাৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি	৪৪৯
■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সঙ্ঘৰ ৮৯ সংখ্যক অধিবেশনৰ কৰ্ণধাৰ সমিতি	৪৪৯
■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সঙ্ঘৰ ৮৯ সংখ্যক অধিবেশনৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি	৪৫০
■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সঙ্ঘৰ ৮৯ সংখ্যক অধিবেশনৰ আদৰণী সমিতি	৪৫২
■ জিলা শাখাৰ অন্তৰ্গত আঞ্চলিক শাখাৰ প্ৰাথমিকসমূহৰ নাম	৪৬৯
■ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সঙ্ঘৰ ৮৯ সংখ্যক অধিবেশনৰ সন্মানীয় বৰঙনি দাতাসকল	৪৭০

Scanned with CamScanner

श्रीमंत शंकरदेव और वैषणव युग : एक अवलोकन

जोनटि दुवरा

असमीया साहित्य के काल-विभाजन के सम्बन्ध में विद्वानों में भिन्न-भिन्न मत है। यहाँ हमने तीन भागों में विभाजित किया है - (क) आदिकाल - इं 700 से 1490 ईं तक (ख) मध्यकाल - ईं 1490 से 1830 ईं. तक (ग) आधुनिक काल - ई. सन 1830 से अब तक तक। इन तीनो कालों को विभिन्न उपकालों यानी युगों में विभाजित किया गया है। आदिकाल को हमनें चार भागों में विभाजित किया हैं। यथा - (1) लिपि युग (2) गीति युग (3) मन्त्र युग और (4) काव्य युग या प्राक् वैष्णव युग। लिपि युग यों तो यह कोई साहित्य युग नहीं हैं फिर भी असमीया भाषा का युग तो इसे आसानी से कहा जा सकता है। पंडितों का कहता है कि इस युग में यानी करीब चौथी सही के आस-पास असमीया भाषा ने अपना रूप से लिया था।

गीति युग, जिसको मान जाता है - जन्म के वाद शिशु पहलें गाता है, फिर बातें करता है। अर्थात चार-पाँच महीने की आयु में व सस्वर चिल्लाने लगता है। नौ-दस महीने की आयु में वह बातें करने लगता है। साहित्यिक मनुष्य का पहला रुप कवि है। पहले वह कविता तो लिखता है - इसके पश्चात ही गद्य। इसका अर्थ यह हुआ कि मनुष्य पहले कवि या गायक, बाद में दूसरा। ठीक मनुष्य की तरह भाषा और साहित्य का भी विकास कविता या गीत से प्रारंभ होता है।

मंत्रयुग में बौद्धधर्म के हास्य युग में जगत गुरु शंकराचार्य ने अपना विजय अभियान प्रारंभ किया था। उनके इस अभियान के फलस्वरुप विशेषतया मध्य, उत्तर और पश्चिम भारत से बौद्ध धर्म लुप्त हो गया था। इस स्थिति में भी राजनीतिक और सामाजिक दृष्टि से अछुते पूर्वो-भारत में बौद्ध धर्म कुछ नये रुप में चलता रहा और इस धर्म के आचार्यों ने अनेक काव्य कविताओं की रचना की।

प्राक वैष्णव युग के समकालीन हिन्दी साहित्य वीर काव्य है। उस समय पश्चिम भारत पर मुसलमानों का प्रवल आक्रमण हो रहा था। असम को इस आक्रमण ने अब तक छू नहीं पाया था। इसी से इस ओर वीर या श्रृंगार रसपूर्ण वीर काव्य को रचना न होकर केवल श्रृंगार रसपूर्ण भक्ति काव्य की ही रचना हुई थी।

अब हम चर्चा करेगें मूल विषय पर। जब भारत में हुमायूं और शेरसाह का शासनकाल चल रहा था, उस समय देश के विभिन्न भागो में हिन्दू और सूफी घर्म के अलग-अलग सम्प्रदायें का जन्म हो रहा था। सूरदास, तुलसीदास, कबीरदास, गुरु नानक, चैतन्य, रामानन्द आदि महापुरुष अपने धार्मिक विचारों का प्रचार करने की कोशिश कर रहे थे। उसी काल में असम की पवित्र भूमि पर अवतार लिया था श्रीमंत शंकरदेव ने। श्रीमंत शंकरदेव असमीया भाषा-संस्कृति-समाज के पिता है। इनके आविर्भाव से सारा असम आकाश स्वच्छ हो उठा, समाज की संकीर्णताएँ दूर भागती गई।

शंकरदेव के आगमन के पहले तक इस देश में तांत्रिकता का अत्यन्त प्रभाव रहा। इतिहासविदों के अनुसार कामाख्या और ताम्रेश्वरी मन्दिर में नर-बलि तक चलता था। धर्म के नाम पर घोर व्यभिचार चल रहा था। इसी समय में रचित संस्कृत के प्रसिद्ध ग्रंथ कालिका-पुराण और योगिनी तंत्र कामरूप के सामाजिक जीवन का प्रतिबिम्ब है। कर्मकांडी ब्राह्मण तथा

DAYĀNIDHI

Souvenir, 89th annual session of **Srimanta Sankardeva Sangha** held from 5 February to 8 February, 2020 at *Biswa Aoitijya Kaziranga Samanway Kshetra*, Dihingia-Mohura Pathar, Kamargaon, Bokakhat, Dist. Golaghat (Assam)
Edited by **Mrinal Kumar Baruah** (Chief Editor), **Hem Chandra Baruah** (Editor) and published by **Chandra Kanta Bhuyan**, General Secretary, Reception Committee of the Session.
Rs. 170/- only

ISBN : 978-93-89196-16-0

স্মৃতিগ্ৰন্থ সম্পাদনা আৰু গ্ৰন্থ প্ৰকাশন উপ-সমিতি

উপদেষ্টামণ্ডলী— ড° সুৰেশ চন্দ্ৰ বৰা, অন্নদা শইকীয়া, সুৰেন বড়ি, ড° চৌধুৰী নাথ শইকীয়া, ডাঃ অজিত বৰুৱা

সভাপতি— শোভন চন্দ্ৰ শইকীয়া

উপ-সভাপতি— সুৰেন্দ্ৰ মোহন হাজৰিকা

মুখ্য সম্পাদক — মৃণাল কুমাৰ বৰুৱা, সম্পাদক, সাহিত্য শাখা, শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সংঘ

সম্পাদক — হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা

সহ-সম্পাদক — ভাগৱতী প্ৰসাদ দাস

বিভাগীয় সম্পাদক

অসমীয়া— ভাৰতী হাজৰিকা

ইংৰাজী — ড° গায়ত্ৰী বৰা কাকতি, ৰাতুল ৰাজখোৱা

হিন্দী— নাৰায়ণ গগৈ

বোকাখাত দৰ্পণ — নিজৰা বৰঠাকুৰ, গীতাঞ্জলি কলিতা

সদস্য— সৰ্বশ্ৰী ড° ৰুবী বৰা, প্ৰপন্ন মাধৱ দত্ত, পবিত্ৰ বৰবৰা, দীপশিখা কলিতা, হেমেন হাজৰিকা, ৰুমী বৰা, নিজৰা শইকীয়া, মিনাক্ষী গগৈ, অৰ্চনা বৰুৱা, নিবেদিতা বাট্টে, ৰেখা ফুকন, ইনু হাজৰিকা, প্ৰদীপ শৰ্মা, অনুপ তামুলী, প্ৰাঞ্জল শইকীয়া, ডেকনাথ উপাধ্যায়, বুবুল দত্ত

প্ৰকাশক

চন্দ্ৰকান্ত ভূঞা, সাধাৰণ সম্পাদক, আদৰণী সমিতি
শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সংঘৰ ৮৯ সংখ্যক বাৰ্ষিক অধিৱেশন
দিহিঙীয়া-মহুৰাপথাৰ, কমাৰগাঁও, বোকাখাত, গোলাঘাট, অসম

প্ৰচ্ছদ— দেৱব্ৰত মহন্ত

অৰিহণা — ১৭০/- টকা

ছপা — পাৰ্থ ইম্‌প্ৰিণ্ট, দেৰগাঁও, জিলা ঃ গোলাঘাট, অসম
ফোন — ৯৪৩৫২০৪৪৯৮, ৮১৩৬০৫৪২৯৫

Scanned with CamScanner

HUMAN RIGHTS & GENDER JUSTICE

Vol-3

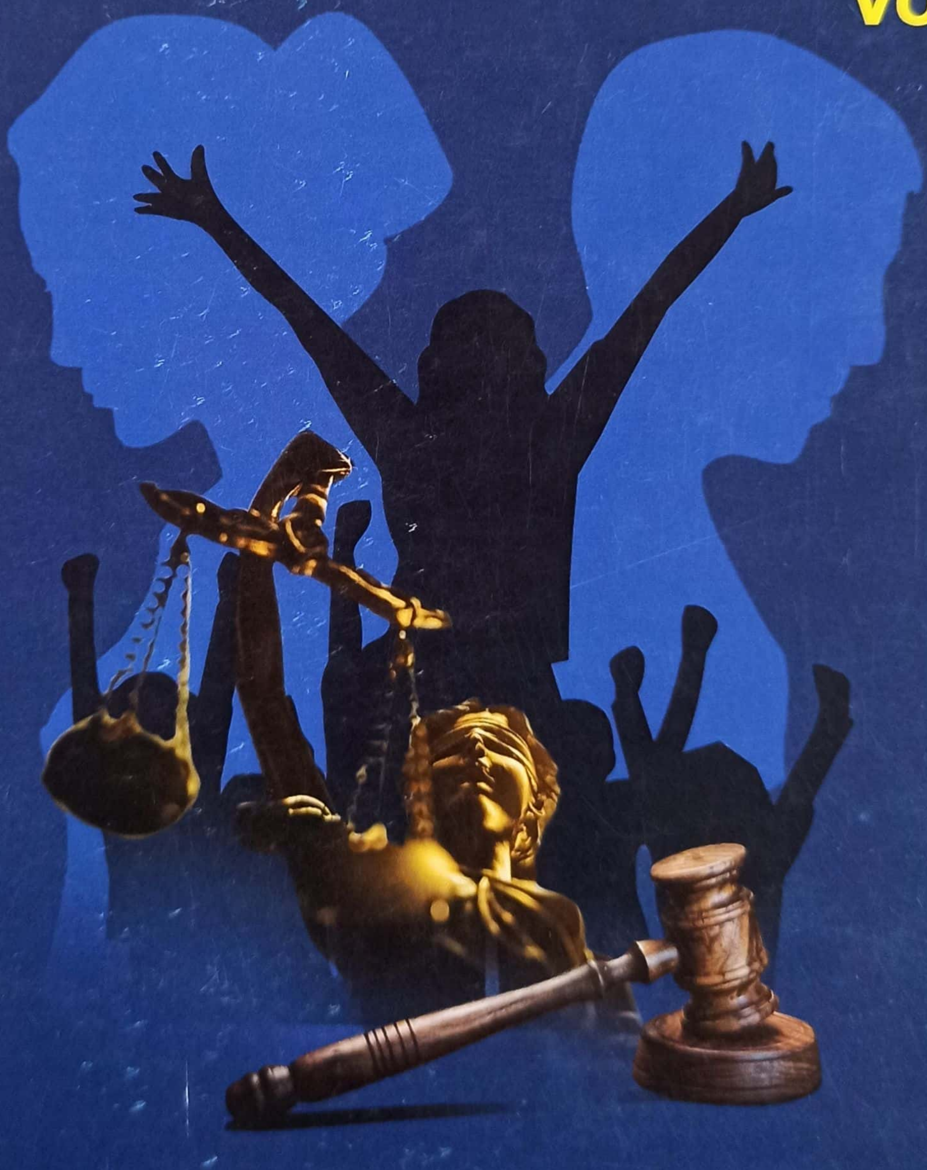

Editor

Dr. Abul Foyes Md Malik

Scanned with CamScanner

Content :

- Discrimination and Abuse against Aged Women: A Study on Old Age Home of Guwahati, Assam/**Pliza Kachari/7**
- Environmental Justice for Human: A Study of the novel *The Immortals of Meluha*/ **Patrika Handique**/14
- ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত নাৰী চেতনা ঃ এক অধ্যয়ণ/নিলাক্ষী ডেকা/19
- A STUDY ON ISSUES OF GENDER INEQUALITY THROUGH POLITICAL PARTICIPATION OF WOMEN IN INDIA/**MRINALI NARZARI/** 26
- অসমীয়া সাধুকথাত পুৰুষনিৰ্মিত লৈংগিক পৰিচয় আৰু নাৰীৰ আত্ম-পৰিচয়/মৃদুল মৰাণ/31
- HUMAN RIGHTS AND DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN/**Minu Borah**/39
- Women Education and Human Rights/**Manjula Baruah/44**
- Impact of Globalization in Northeastern Region of India/**Lipikajyoti Dowarah**/49
- TRIPLE TALAQ FROM THE PERSPECTIVE OF GENDER EQUALITY/ **Gayotree Phukon/ Debasish Hazarika/56**
- A Study on Women Self-help Groups and It's Challenges in 1 no Jambari Village of Kamrup District, Assam /**Farina Wahid**/63
- HUMAN RIGHT AND DOMESTIC VIOLENCE/ **Diplipa Borgohain**/68
- GLOBALIZATION AND IT'S IMPACT ON WOMEN/**Bonti Hazarika/72**
- THE ROLE OF HUMAN RIGHTS LITERATURE: A SELECT STUDY OF BAMA FAUSTINA SOOSAIRAJ'S *'SANGATI'* AND MULK RAJ ANAND'S *'UN-TOUCHABLE'*/**Miss Apurba Borbora/Miss Urbashi Borbora**/78
- Domestic Violence and Women Rights With Reference To Assam/**Alpana Gogoi**/83
- বাম্না বৰুৱাৰ সেউজী পাতৰ কাহিনী উপন্যাসত প্ৰতিফলিত শোষন আৰু লিংগ বৈষম্যতা/হেমপ্ৰভা ৰাভা/87
- Practice of Human Rights in India :- A Critical Study/**Dr. Ipsita Haldar**/93
- লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'বুঢ়ী আইৰ সাধু'ৰ সাধুকথাত প্ৰতিফলিত নাৰীৰ বৈবাহিক স্থিতি (নিৰ্বাচিত সাধুকথাৰ আধাৰত)/নীহাৰিকা গগৈ/97
- WOMEN EMPOWERMENT IN ASSAM: AN EDUCATIONAL PERSPECTIVE/ ***Karishma Handique/103***
- **FEMALE LABOUR FORCE PARTICIPATION AND GENDER EQUALITY/ Latumoni Gogoi**/112

Scanned with CamScanner

- অসমীয়া উপন্যাসত নাৰী অধিকাৰৰ প্ৰসংগ/লেখিকা গগৈ/118
- Migration and its Impact on Education of Morigaon Distrct/**Malabika Hazarika**/122
- HUMAN RIGHTS AND THE CHALLENGES A HEAD IN NORTH EAST INDIA/**Biswajyoti Gogoi**/126
- "Writing as Resistance": A study of the testimonial aspects of Nadia Murad's *The Last Girl*/ **Chandana Das/131**
- GENDER INEQUALITY : A MATTER OF CONCERN (A CASE STUDY AMONG WOMEN TEA WORKERS OF DIBRUGARH DISTRICT OF ASSAM)/**Dr. (Mrs.) Deepika Dutta Saikia/136**
- INFRINGEMENT OF THE RIGHT TO ADEQUATE FOOD OF WOMEN–ITS EFFECTS/**Mrs. Geetima Dutta**/143
- Gender inequality in India is a multifaceted issue : That concern man & women/**Happy Khan**/146
- Domestic Violence and Human Rights/**Joyshree Mudoi**/150
- Human Trafficking and Bride Trafficking/**Lalparvul Pakhuongte**/157
- জুৰি বৰা বৰগোহাঞিৰ 'আংকুশ' উপন্যাসত প্ৰতিফলিত মানৱ অধিকাৰ খৰ্বৰ চিত্ৰ/**মনোজ কুমাৰ বৰুৱা**/162
- HUMAN RIGHTS OF THE MIGRANT WORKERS/**PREETI PARNA BARUAH**/171
- Tea Gardens: A Gendered Space of Power, Dominance and Resistance/ **Priyanka Neog**/176
- অসমীয়া উপন্যাসত নাৰী অধিকাৰ আৰু সংগ্ৰামৰ ছবি/**পুষ্পাঞ্জলি হাজৰিকা**/183
- CHILD RIGHTS AS HUMAN RIGHT AND EDUCATION/**Rameswar Baruah**/ 187
- ড০ ৰীতা চৌধুৰীৰ 'মাকাম' উপন্যাসত প্ৰতিফলিত শ্ৰমিক প্ৰব্ৰজন ঃ এক অৱলোকন/**চুমি কাঠাৰ**/191
- GENDER EQUALITY AND WORKPLACE IN INDIA: AN ANALYSIS/**Sakina Khatun**/194
- Role of Law Libraries and Librarians in Legal Aid and Education/**Pranjal Deka**/199
- মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ 'দেৱী পীঠৰ তেজ' গল্পত সমাজ মনস্তত্ত্ব আৰু নাৰী অধিকাৰৰ প্ৰসংগ/ ড০ স্মৃতিৰেখা চেতিয়া সন্দিকৈ/205
- নারীর অধিকারবোধ ও সমঅধিকার দাবির নব দিগন্ত তসলিমা নাসরিনের কবিতা ঃ একটি বিশেষ অধ্যয়ন/ সৈকত রাউত/212
- মানুষের অমানবিকতার আরেকমুখ শিশুশ্রম ঃ প্রসঙ্গ রমাপদ চৌধুরীর খারিজ/**সুজিৎ সরকার**/ 222
- পৌরাণিক আধারে রচিত ডঃ দীপক চন্দ্রের 'তোমারই নাম কর্ণ' উপন্যাসে চিরকালীন মানবজীবনের সংকট ও অধিকার অর্জনের লড়াই ঃ একটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন/প্রাণজিৎ সরকার/226
- Discovering the Trans Voice: A study of the Literature on accomodating Ambisexual Singers **/Rezia Sameem/**232

Scanned with CamScanner

- ROLE OF INSURANCE IN TERMS OF PROVIDING SOCIAL SECURITY AND INCLUSIVE GROWTH CONCERNING TO THE MARGINALISED SECTIONS HUMAN VALUE/ **Mr. Bhupen Saikia**/239
- Sexual Hegemony and the Politics of Gender in Khaled Hosseini's *A Thousand Splendid Suns*/**Dipak Kumar Doley**/248
- SECURITY AND DEVELOPMENT OF WOMEN IN ASSAM, INDIA – RIGHTS,ISSUES AND CHALLENGES/***Mehbubur Rahman Choudhury***/254
- Contesting Patriarchy and Plea for Women Empowerment: Situating Gendered Subalternity in Kamala Das/**Parlina Gogoi & Bishnu Charan Dash**/261
- Gender Equality and Human Right and its Relevance in our Society/**Pronab Jyoti Saikia**/266
- Legal Aid – A Socio-Legal Protective Mechanism/**Salma Yasmin**/271
- A Crytical Analysis on the Legal Rights of the Third Gender in India /**Sofiul Ahmed**/277
- HUMAN RIGHTS AND EDUCATIONAL PROVISIONS FOR DIFFERENTLY ABLED CHILDREN IN INDIA/**Sultana Khanam Mozumder/Dr. Ram Kumar Mahto**/283
- PLASTIC POLLUTION – A THREAT TO HUMAN RIGHTS/ **Mamata Devi**/292
- "Women & Child Trafficking in Assam"- A Theoretical Study/**Mrs. Minoti Hazaika/ Mrs. Deepanjali Bora**/296
- WOMAN AND INDIAN SOCIETY/Jiban Das/301
- **प्रवासी हिन्दी कविता का अनुशीलन : मानव अधिकार के संदर्भ मे/श्रीमती जोनटि दुवरा/307**
- সুধাকণ্ঠ, ভাৰত ৰত্ন ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতত প্ৰতিফলিত হোৱা মানৱ অধিকাৰ /হেমন্ত কুমাৰ দেউৰী/**311**
- মানব অধিকার দাবি ঃ প্রসঙ্গ নজরুল ইসলামের নির্বাচিত কবিতা/সুব্রত রায়/**318**
- মানবাধিকার ঃ অধিকার আদায়ে সংগ্রামী নারী/পূরবী কুণ্ডু/**323**
- শক্তিপদ ব্রহ্মচারীর নির্বাচিত কবিতা ঃ বিপন্ন মানুষের বেদনার জীবনালেখ্য/ড° প্রণয় ব্রহ্মচারী/**328**
- মানৱ অধিকাৰ আৰু সাহিত্যত ইয়াৰ প্ৰতিফলন ঃ 'জংগম' উপন্যাসৰ আধাৰত এক অৱলোকন/ অভিলাষী গগৈ/**332**

Scanned with CamScanner

प्रवासी हिन्दी कविता का अनुशीलन : मानव अधिकार के संदर्भ मे

श्रीमती जोनटि दुवरा
असिस्टेंट प्रफेसर, हिन्दी विभाग
गोलाघाट वाणिज्य महाविद्यालय, गोलाघाट (असम)

प्रस्तावना :

मानव अधिकार मनुष्य के अस्तित्व की पहचान है । संयुक्त राष्ट्र संगठन द्वारा 10 दिसम्बर, 1945 ई के दिन मानव अधिकारों का वैश्विक घोषणापत्र जारी किया गया । यही कारण है कि 10 दिसम्बर मानव अधिकार दिवस के रूप मे मनाया जाता है । भारतीय संविधान द्वारा मानव अधिकारों का समर्थन किया गया है। गणतांत्तिक मूल्य मानव अधिकारों की नींव है । राजनीतिक एवं नागरी अधिकार आर्थिक, सामाजिक एंव सांस्कृतिक अधिकार नया व्यक्तिगत एवं सामूहिक अधिकार इस दृष्टि से मानव अधिकारो का वर्गीकरण किया गया है । नारी, बालक, मजदूर, कैदी, निर्वासित अपाहिज, आदिवासी, बृद्ध, अल्पसंख्यक लोगों के अधिकारों की सुरक्षा हेतु मानव अधिकार आयोग कार्यरत है । अभिव्यक्ति की स्वतंत्रता, शोषण का विराध समाज के दुर्बल लोगों का सबलीकरण, न्यायालयीन संरक्षण के लिए मानव अधिकारों की सुरक्षा जरुरी है । प्रवासी हिन्दी साहित्यकारों में मानव अधिकारों से संबधित बातों का चित्रण हुआ है, जो प्रस्तुत शोध पत्र का मूल विषय है ।

हम जानते हैं कि भारतीय मूल के विदेशो में स्थित लोग प्रवासी कहलाते हैं । ये प्रवासी अमेरिका, कनाडा, दक्षिण-अफ्रीका, फिजी, मॉरिशास, जापान, ब्रिटेन, खाड़ी देश, त्रिनिदाद जैसे विविध विदेशों में स्थायी रूप से मरिशास आवास कर रहे हैं । कुछ प्रवासी गिरमिटिया मजदूरों के रूप मे फिजी मॉरिशास त्रिनिदाद जैसे देशों में भेजे गए थे । कुछ प्रवासी खाड़ी देशों में कुशल अथवा अर्द्धकुशल मजदूर के रूप मे गए हैं । आज 21वीं शताब्दी से नौकरी के लिए कुछ भारतीय स्थायी रूप मे रह रहे हैं । प्रवासी भारतीय लोग मजदूर, ब्यापारी, शिक्षक अनुसधांनकर्ता, खोजकर्ता, डाक्टर, वकील, इंजीनियर, प्रवंधक, प्रशासक आदि के रूप मे दुनियाभर मे कार्यरत हैं । अपनी सांस्कृतिक विरासत तथा शौक्षिक योग्यता के कारण वे विदेशों में भी सफल रहे हैं । वैश्विक स्तर पर सूचना तकनीकी के क्षेत्र में इनकी महत्वपूर्ण भूमिका रही है । जिसके कारण विदेशों में भारन की प्रतिभा और अधिक रोशन हुई है ।

प्रवासी साहित्य की संवेदना उनके व्यापक अनुभव फलक के कारण महत्वपूर्ण है । विश्व के विविध स्थानों के यूगीन परिवेश के कुछ पहलू, स्टेल्जिया (घर की याद), संस्कृतियों का संगम, विचारधाराओं की मौलिकता, मानव अधिकार जैसे अनेक पहलू इसकी संवेदनाओं के साथ जुड़े हुए हैं । प्रवासी किसे कहा जाए इसके बारे में मत भिन्नताएँ हैं । विभिन्न विद्वानों ने निजी मत अपनाएँ हैं ।

डां कमल किशोर गोयनका के विचारानुसार :- "आज भूमंडलीकरण तथा तकनीकी विकास ने भिन्न-भिन्न मानव-समूहा, सभाजों और सांस्कृतिक-साहित्यिक प्रदायों और अवधारणाओं के संम्मेलन ने

Scanned with CamScanner

HUMAN RIGHTS AND GENDER JUSTICE
(Volume - III)

PUBLISHED BY	:	SWAGATA PRAKASHAN, GUWAHATI & DR ABUL FOYES MD MALIK DEPT. OF BENGALI, DIGBOI MAHILA MAHAVIDYALAYA DIGBOI- 786171
SPONSORD BY	:	INDIAN COUNCIL OF SOCIAL SCIENCE RESEARCH MINISTRY OF HUMAN RESOURCE DEVLOPMENT, GOVT OF INDIA
FIRST PUBLISHED		NOVEMBER, 2019
EDITED BY	:	DR ABUL FOYES MD MALIK DEPT. OF BENGALI DIGBOI MAHILA MAHAVIDYALAYA
COVER DESIGN	:	EDITOR
PRICE	:	800/- (RUPEES EIGHT HUNDRED ONLY)
PRINTED BY	:	SUN BEAM OFFSET SANKARDEV PATH, RUPNAGAR, GUWAHATI- 781032
ISBN	:	978-93-89694-03-1

No part of this book may be reproduced or transmitted in any from or by any means, electronic or mechanical, recording or by any information, storage and retrieval system with-out prior permission in writing from the publisher.

The views and research findings provided in publication are those of the author's only and the editors are in no way responsible for its content.

Scanned with CamScanner